

Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
JULIANE KOKOTT
28 päivänä helmikuuta 2019¹

Asia C-624/17

**Openbaar Ministerie
vastaan
Tronex BV**

(Ennakkoratkaisupyyntö – Gerechtshof Den Haag (Haagin ylioikeus, Alankomaat))

Ennakkoratkaisupyyntö – Ympäristö – Direktiivi 2008/98 – Jätteet – Käsite – Kuluttajien palauttamat sähkölaitteet – Jäännöserät – Direktiivi 2012/19 – Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu – Käytettyjen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden siirrot – Rikosoikeus – Täsmällisyysvaatimus

I Johdanto

1. Käsiteltävässä ennakkoratkaisupyyntössä unionin tuomioistuimen on paneuduttava jälleen jätedirektiivin² jätteen käsitteen tulkintaa koskeviin kysymyksiin. Sitä pyydetään nyt selventämään, onko kuluttajien palauttamia sähkölaitteita, joista osaa ei voida enää käyttää niiden viallisuuden vuoksi, ja jäännöseriä pidettävä jätteenä, joka voidaan viedä maasta vain jätteiden siirrosta annetun asetuksen³ säännösten mukaisesti.

2. On kiistatonta, ettei jätteen käsitettä voida tulkita suppeasti ja että kaikki asiaan liittyvät seikat on otettava huomioon. Nyt käsiteltävässä asiassa kyse ei ole pelkästään tällaisesta tapauskohtaisesta arvioinnista, vaan sen yhteydessä on pohdittava myös sitä, mikä merkitys on unionin lainsäätäjän ohjeistuksilla, jotka ilmenevät sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetusta direktiivistä,⁴ jota ei kuitenkaan vielä sovellettu merkityksellisenä ajankohtana. Lisäksi on tarpeen pohtia, miten jätteen käsitettä on sovellettava rikoslainsäädännössä.

¹ Alkuperäinen kieli: saksa.

² Jätteistä ja tiettyjen direktiivien kumoamisesta 19.11.2008 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2008/98/EY (EUVL 2008, L 312, s. 3).

³ Jätteiden siirrosta 14.6.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EY) N:o 1013/2006 (EUVL 2006, L 190, s. 1), sellaisena kuin se on muutettuna 20.3.2013 annetulla komission asetuksella (EU) N:o 255/2013 (EUVL 2013, L 79, s. 19).

⁴ Sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta 4.7.2012 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2012/19/EU (EUVL 2012, L 197, s. 38).

II Asiaa koskevat oikeussäännöt

A Euroopan unionin perusoikeuskirja

3. Perusoikeuskirjan 49 artiklan 1 kohdassa vahvistetaan rikosoikeudellinen laillisuusperiaate:

”Ketään ei saa pitää syyllisenä rikokseen sellaisen teon tai laiminlyönnin perusteella, joka ei ollut tekohetkellä rikos kansallisen lainsäädännön tai kansainvälisen oikeuden mukaan. – –”

B Jätteiden siirrosta annettu asetus

4. Jätteiden siirrosta annetun asetuksen 2 artiklan 1 alakohdan mukaan ”jätteellä” tarkoitetaan samaa kuin vuonna 2006 annetun konsolidoidun jätedirektiivin⁵ 1 artiklan 1 kohdan a alakohdassa. Kyseinen direktiivi on korvattu tällä hetkellä voimassa olevalla jätedirektiivillä.

5. Jätteiden siirrosta annetun asetuksen 2 artiklan 35 alakohdan a alakohdan mukaan ”laittomalla siirrolla” tarkoitetaan muun muassa jätteiden siirtoja, jotka toteutetaan tekemättä kyseisen asetuksen mukaista ilmoitusta kaikille asianomaisille toimivaltaisille viranomaisille.

6. Jätteiden siirrosta annetun asetuksen 50 artiklan 1 kohta koskee säännösten rikkomisiin sovellettavia seuraamuksia:

”Jäsenvaltioiden on säädettävä tämän asetuksen säännösten rikkomuksiin sovellettavista seuraamuksista ja toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että niitä sovelletaan käytännössä. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. – –”

C Jätedirektiivi

7. Jätedirektiivin 3 artiklan 1 alakohdassa, joka vastaa kyseisen direktiivin 41 artiklan ja liitteen V mukaan vuonna 2006 annetun konsolidoidun jätedirektiivin 1 artiklan 1 kohdan a alakohtaa, esitetyn määritelmän mukaan direktiivissä tarkoitetaan ”jätteellä” mitä tahansa ainetta tai esinettä, jonka haltija poistaa käytöstä, aikoo poistaa käytöstä tai on velvollinen poistamaan käytöstä”.

D Sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annettu direktiivi

8. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annettu direktiivi hyväksyttiin 4.7.2012, ja sen täytäntöönpanon määräaika päättyi 14.2.2014. Alankomaiden infrastruktuuri- ja ympäristöministeriön valtiosihteerin sähkö- ja elektroniikkalaiteromua koskevien säännösten vahvistamisesta 3.2.2014 antama säädös nro IENM/BSK-2014/14758 (Regeling van de Staatssecretaris van Infrastructuur en Milieu, van 3 februari 2014, nr. IENM/BSK-2014/14758, houdende vaststelling regels met betrekking tot afgedankte elektrische en elektronische apparatuur) tuli voimaan 14.2.2014.

9. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun direktiivin 3 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan näillä laitteilla tarkoitetaan:

”sähkö- ja elektroniikkalaitteita, jotka ovat [jätedirektiivin] 3 artiklan 1 kohdassa tarkoitettua jätettä – –”.

5 Jätteistä 5.4.2006 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2006/12/EY (EUVL 2006, L 114, s. 9).

10. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun direktiivin 23 artiklassa säädetään tarkastuksista ja seurannasta. Sen 2 kohdassa säädetään laitteiden siirroista seuraavaa:

”Jäsenvaltioiden on varmistettava, että sähkö- ja elektroniikkalaiteromuksi epäiltyjen käytettyjen sähkö- ja elektroniikkalaitteiden siirrot suoritetaan liitteessä VI olevien vähimmäisvaatimusten mukaisesti, ja seurattava tällaisia siirtoja vastaavasti.”

11. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun direktiivin liitteessä VI esitetään siirtoja koskevat vähimmäisvaatimukset. Sen 1 kohdassa säädetään asiakirjoja koskevista velvoitteista seuraavaa:

”Jotta sähkö- ja elektroniikkalaitteet sekä sähkö- ja elektroniikkalaiteromu voidaan erottaa toisistaan tapauksissa, joissa esineen haltija väittää, että hän aikoo siirtää tai siirtää parhaillaan käytettyjä sähkö- ja elektroniikkalaitteita eikä sähkö- ja elektroniikkalaiteromua, jäsenvaltioiden on vaadittava, että haltijalla on saatavilla seuraavia todisteita väitteen näyttämiseksi toteen:

- a) jäljennös laskusta ja sopimuksesta, joka koskee sähkö- ja elektroniikkalaitteiden myyntiä ja/tai omistusoikeuden siirtoa ja jossa todetaan, että laitteet on tarkoitettu välittömästi uudelleenkäytettäväksi ja että ne ovat täysin toimintakunnossa;
- b) todiste arvioinnista tai testauksesta tulosten jäljennöksen muodossa (todistus testauksesta tai todiste toimintakunnosta) kunkin lähetyksessä olevan tavaran osalta ja pöytäkirja, jossa on kaikki tiedot tuloksista 3 kohdan mukaisesti;
- c) sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kuljetuksen järjestävän haltijan ilmoitus siitä, ettei mikään lähetyksessä oleva materiaali tai laite ole [jätedirektiivin] 3 artiklan 1 kohdassa määriteltyä jätettä, ja
- d) asianmukainen suoja siirrettävien tuotteiden vahingoittumista vastaan kuljetuksen, lastauksen ja purkamisen aikana, erityisesti riittävä pakkausmateriaali ja kuorman asianmukainen lastaaminen.”

12. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun direktiivin liitteessä VI olevassa 5 kohdassa säädetään näiden säännösten rikkomisesta määrättävistä seuraamuksista seuraavaa:

”Jollei tavaraan ole liitetty 1, 2, 3 ja 4 kohdassa edellytetyjä asianmukaisia asiakirjoja, joilla todistetaan, että tavara on käytetty sähkö- ja elektroniikkalaitteita eikä sähkö- ja elektroniikkalaiteromua, ja jollei sitä ole suojattu asianmukaisesti vahingoittumiselta kuljetuksen, lastauksen ja purkamisen aikana erityisesti riittävällä pakkausmateriaalilla ja kuorman asianmukaisella lastaamisella, jotka ovat kuljetuksen järjestävän haltijan velvoitteita, jäsenvaltioiden viranomaisien on katsottava, että tavara on sähkö- ja elektroniikkalaiteromua ja oletettava, että kyseessä on laitton siirto. – –”

E Alankomaiden rikosoikeus

13. Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että eräitä yleisiä kysymyksiä ympäristön laadun alalla koskevista säännöistä 13.6.1979 annetun lain (Wet van 13 juni 1979, houdende regelen met betrekking tot een aantal algemene onderwerpen op het gebied van de milieuhygiëne (Wet Milieubeheer)) (jäljempänä ympäristöhallinnosta annettu laki) 10.60 §:n 2 momentin mukaan jätteiden siirrosta annetun asetuksen 2 artiklan 35 alakohdassa tarkoitettujen menettelyjen toteuttaminen on kiellettyä. Kiellon rikkominen on talousrikosten tutkintaa, niitä koskevia syytetoimia ja niistä tuomitsemista koskevista säännöistä 22.6.1950 annetun lain (Wet van 22 juni 1950, houdende vaststelling van regelen voor de opsporing, de vervolging en de berechting van economische delicten) 1a §:n 1 momentin mukaan talousrikos, joka on viimeksi mainitun lain 6 §:n mukaan rangaistava.

III Tosiseikat ja ennakkoratkaisupyyntö

14. Tronex BV harjoittaa jäännöserien tukkukauppaa. 10.2.2014 todettiin, että Tronex oli aikeissa siirtää tai siirättää erän sähkölaitteita kontissa Tansaniaan kolmannelle, jolle se oli myynyt erän 2 396,01 euron suuruisella summalla. Tronex oli ostanut tavarat vähittäiskauppiailta, tukkukauppiailta ja/tai maahantuojilta. Tavaraerä koostui sähköisistä vedenkeittimistä, höyrysilitysraudoista, tuulettimista ja partakoneista. Tavarat olivat suurelta osin alkuperäispakkauksissa, mutta tavaraerässä oli myös laitteita ilman pakkausta. Erä koostui yhtäältä laitteista, jotka kuluttajat ovat palauttaneet tuotetakuun perusteella, ja toisaalta tavaroista, joita ei esimerkiksi valikoiman muutoksen vuoksi enää (tavanomaisesti) myyty (tai voitu myydä). Joidenkin laitteiden pahvipakkauksissa oli ilmoitus puutteista. Muutamien lasikeitinten lasi oli vaurioitunut. Tavarat oli aikomus siirtää tekemättä jätteen siirrosta annetun asetuksen mukaista ennakoilmoitusta tai ilman hyväksyntää.

15. Rechtbank Rotterdam (Rotterdam alioikeus, Alankomaat) tuomitsi Tronexin ensimmäisessä oikeusasteessa ehdolliseen rangaistukseen, joka oli 5 000 euroa sakkoa kahden vuoden koeajalla, koska se oli aikonut siirtää jätettä Alankomaista Tansaniaan tekemättä siirrosta asetuksen mukaista ennakoilmoitusta kaikille asianomaisille toimivaltaisille viranomaisille ja/tai ilman toimivaltaisten viranomaisten hyväksyntää.

16. Tronex valitti tästä tuomiosta. Se kiistää, että laitteet olisivat jätettä.

17. Gerechtshof Den Haag (Haagin ylioikeus, Alankomaat) on näin ollen esittänyt unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”Ensimmäinen kysymys

- 1.1) Onko liikkeenharjoittajaa, joka palauttaa kuluttajan palauttaman esineen tai valikoimassaan tarpeettomaksi tulleen esineen tavarantoimittajansa (maahantuoja, tukkukauppias, jakelija, valmistaja tai muu, jolta hän on esineen hankkinut) kanssa tekemänsä sopimuksen perusteella tavarantoimittajalle, pidettävä jätedirektiivin 3 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuna haltijana, joka poistaa esineen käytöstä?
- 1.2) Onko kysymykseen 1.1 annettavan vastauksen kannalta merkitystä sillä, että kyse on esineestä, jossa on yksinkertaisesti korjattavissa oleva puute tai vika?
- 1.3) Onko kysymykseen 1.1 annettavan vastauksen kannalta merkitystä sillä, että kyse on esineestä, jossa olevan vian tai puutteen laajuuden tai vakavuuden vuoksi esine ei enää sovellu tai sitä ei voida käyttää alkuperäiseen tarkoitukseensa?

Toinen kysymys

- 2.1) Onko liikkeenharjoittajaa tai tavarantoimittajaa, joka myy kuluttajan palauttaman esineen tai valikoimassaan tarpeettomaksi tulleen esineen edelleen (jäännöserien) ostajalle, pidettävä jätedirektiivin 3 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuna haltijana, joka poistaa esineen käytöstä?
- 2.2) Onko kysymykseen 2.1 annettavan vastauksen kannalta merkitystä sillä, minkä suuruinen kauppahinta ostajan on maksettava liikkeenharjoittajalle tai tavarantoimittajalle?
- 2.3) Onko kysymykseen 2.1 annettavan vastauksen kannalta merkitystä sillä, että kyse on esineestä, jossa on yksinkertaisesti korjattavissa oleva puute tai vika?
- 2.4) Onko kysymykseen 2.1 annettavan vastauksen kannalta merkitystä sillä, että kyse on esineestä, jossa olevan vian tai puutteen laajuuden tai vakavuuden vuoksi esine ei enää sovellu tai sitä ei voida käyttää alkuperäiseen tarkoitukseensa?

Kolmas kysymys

- 3.1) Onko ostajaa, joka myy liikkeenharjoittajilta ja tavarantoimittajilta ostamansa suuren erän kuluttajien palauttamia ja/tai tarpeettomaksi käyneitä tavaroita edelleen (ulkomaalaiselle) kolmannelle, pidettävä jätedirektiivin 3 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuna haltijana, joka poistaa tavaraerän käytöstä?
- 3.2) Onko kysymykseen 3.1 annettavan vastauksen kannalta merkitystä sillä, minkä suuruinen kauppahinta kolmannen on maksettava ostajalle?
- 3.3) Onko kysymykseen 3.1 annettavan vastauksen kannalta merkitystä sillä, että tavaraerä käsittää myös joitakin tavaroita, joissa on yksinkertaisesti korjattavissa oleva puute tai vika?
- 3.4) Onko kysymykseen 3.1 annettavan vastauksen kannalta merkitystä sillä, että tavaraerä käsittää myös joitakin tavaroita, joissa olevan vian tai puutteen laajuuden tai vakavuuden vuoksi esine ei enää sovellu tai sitä ei voida käyttää alkuperäiseen tarkoitukseensa?
- 3.5) Onko kysymykseen 3.3 tai 3.4 annettavan vastauksen kannalta merkitystä sillä, minkä prosenttimäärän vialliset tavarat muodostavat kolmannelle edelleen myytävien tavaroiden koko erästä? Jos on, mikä prosenttimäärä muodostaa ratkaisevan määrän?”

18. Kirjallisia huomautuksia ovat esittäneet Tronex, Openbaar Ministerie, Ressortsparket vestiging Den Haag (Haagin yleinen syyttäjä, Alankomaat), Alankomaiden kuningaskunta, Itävallan tasavalta, Norjan kuningaskunta sekä Euroopan komissio. Suulliseen käsittelyyn, joka pidettiin 12.12.2018, osallistuivat Tronex, Alankomaat ja komissio.

IV Oikeudellinen arviointi

19. Kansallinen tuomioistuin tiedustele, onko riidanalaisia sähkölaitteita pidettävä jätteenä, kun kuluttaja palautti ne kauppiaille (ensimmäinen kysymys), kun ne myytiin Tronexille (toinen kysymys) tai kun ne havaittiin valvonnassa (kolmas kysymys). Sen on tosiasiallisesti ratkaistava vain se, onko laitteita pidettävä jätteenä viimeksi mainittuna ajankohtana. Pääasiassa on nimittäin ratkaistava, voidaanko Tronexille määrätä seuraamuksia jätteiden laittoman siirron valmistelun vuoksi. Vastauksen antamiseksi on kuitenkin aiheellista yhdistää kaikki kolme kysymystä.

20. Tätä tarkoitusta varten tarkastelen ensin jätedirektiivissä esitettyä jätteen käsitettä, sen jälkeen syvemmän sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annettuun direktiiviin, joka tukee jätedirektiivistä tehdyn tulkinnan tulosta, ja lopuksi tarkastelen niitä vaikeuksia, jotka liittyvät jätteen käsitteen soveltamiseen rikosoikeudessa rikosoikeudellisten säännösten täsmällisyyden vaatimuksen osalta.

A Jätedirektiivissä esitetty jätteen käsite

21. Jätteiden siirrosta annetun asetuksen 2 artiklan 1 alakohdassa viitataan jätteen käsitteen osalta vuonna 2006 annetun konsolidoidun jätepuitedirektiivin 1 artiklan 1 kohdan a alakohdassa esitettyyn vastaavaan määritelmään. Kyseinen direktiivi on korvattu nyttemmin uudella jätepuitedirektiivillä. Uuden jätepuitedirektiivin 41 artiklan mukaan, luettuna yhdessä sen liitteen V kanssa, jätteiden siirrosta annetun asetuksen 2 artiklan 1 alakohdassa esitettyä viittausta pidetään nyt viittauksena uuden jätepuitedirektiivin 3 artiklan 1 alakohtaan.

22. Sen mukaan jätteellä tarkoitetaan mitä tahansa ainetta tai esinettä, jonka haltija poistaa käytöstä, aikoo poistaa käytöstä tai on velvollinen poistamaan käytöstä.

23. Näin ollen on selvitetävä, onko ostaja, joka myy liikkeenharjoittajilta ja tavarantoimittajilta ostamansa suuren erän kuluttajien palauttamia ja/tai tarpeettomaksi käyneitä tavaroita edelleen (ulkomaalaiselle) kolmannelle, pidettävä jätedirektiivin 3 artiklan 1 alakohdassa tarkoitettuna haltijana, joka poistaa tavaraerän käytöstä.

24. Jätedirektiivissä ei tosin vahvisteta mitään perustetta käytöstä poistamisen määrittämiseksi, joten yhteisön oikeussääntöjen puuttuessa jäsenvaltiot voivat lähtökohtaisesti vapaasti valita, miten tunnusmerkistön täytyminen on näytettävä toteen. Tämä edellyttää kuitenkin, että näillä todistelussäännöillä ei vaaranneta unionin oikeuden ja erityisesti jätedirektiivin tehokkuutta.⁶

25. Kun kansalliset tuomioistuimet soveltavat mahdollisia todistelussääntöjä tutkiessaan, ovatko tietyt esineet tai aineet jätettä, niiden on otettava huomioon unionin tuomioistuimen tässä yhteydessä laatimat perusteet.

26. Oikeuskäytännössä on todettu ilmauksesta ”poistaa käytöstä” [joidenkin aiempien säännösten suomenkielisessä versiossa on käytetty ilmausta ”hävittää”], että tätä ilmausta on tulkittava jätedirektiivin tavoitteen mukaisesti, joka on kyseisen direktiivin johdanto-osan kuudennen perustelukappaleen mukaan jätteestä ja jätehuollosta aiheutuvien haitallisten terveys- ja ympäristövaikutusten minimoiminen, ja SEUT 191 artiklan 2 kohdan valossa, jonka mukaan Euroopan unionin ympäristöpolitiikalla pyritään suojelun korkeaan tasoon ja jonka mukaan kyseinen politiikka perustuu muun muassa ennalta varautumisen periaatteelle ja periaatteelle, jonka mukaan olisi ryhdyttävä ennalta ehkäiseviin toimiin. Näin ollen ilmausta ”poistaa käytöstä” ja jätedirektiivin 3 artiklan 1 alakohdan a alakohdassa tarkoitettua jätteen käsitettä ei voida tulkita suppeasti.⁷

27. Ensinnäkin on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että kyseessä olevasta esineestä tai aineesta ei ole tai ei enää ole hyötyä sen haltijalle, joten tämä esine tai tämä aine on haltijalle rasite, jonka se pyrkii poistamaan käytöstä.⁸ Jos asia todellakin on näin, on olemassa vaara siitä, että haltija poistaa käytöstä hallussaan olevan esineen tai aineen tavalla, joka on omiaan aiheuttamaan ympäristövahinkoa erityisesti, mikäli haltija hylkää tai upottaa esineen tai aineen tai huolehtii niistä valvonnasta.⁹

28. Näin ei ole nyt käsiteltävässä asiassa, sillä Tronex on myynyt sähkölaitteet, ja niiden toimituksesta on näin ollen odotettavissa sille taloudellista hyötyä.

29. Unionin tuomioistuin on kuitenkin jo todennut, että aine tai esine, jonka sen haltija poistaa käytöstä, voi olla jätedirektiivissä tarkoitettu jäte, vaikka sen taloudellinen uudelleenkäyttö on mahdollista¹⁰ ja erityisesti vaikka sitä kerättäisiin kaupallisiin tarkoituksiin kierrätystä, talteenottoa ja uudelleenkäyttöä varten.¹¹

30. Tronexin tarkoituksena ei ole sähkölaitteiden kierrätys eikä talteenotto, mutta viennin tarkoituksena oli nähtävästi uudelleenkäyttö.

6 Tuomio 15.6.2000, ARCO Chemie Nederland ym. (C-418/97 ja C-419/97, EU:C:2000:318, 41 ja 70 kohta); tuomio 18.12.2007, komissio v. Italia (C-194/05, EU:C:2007:806, 44 kohta) ja tuomio 3.10.2013, Brady (C-113/12, EU:C:2013:627, 61 kohta).

7 Tuomio 15.6.2000, ARCO Chemie Nederland ym. (C-418/97 ja C-419/97, EU:C:2000:318, 38–40 kohta); tuomio 24.6.2008, Commune de Mesquer (C-188/07, EU:C:2008:359, 38 ja 39 kohta) ja tuomio 12.12.2013, Shell Nederland ja Belgian Shell (C-241/12 ja C-242/12, EU:C:2013:821, 38 kohta).

8 Tuomio 18.4.2002, Palin Granit ja Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus (C-9/00, EU:C:2002:232, 37 kohta) ja tuomio 24.6.2008, Commune de Mesquer (C-188/07, EU:C:2008:359, 56 kohta).

9 Tuomio 12.12.2013, Shell Nederland ja Belgian Shell (C-241/12 ja C-242/12, EU:C:2013:821, 42 kohta).

10 Tuomio 28.3.1990, Vessoso ja Zanetti (C-206/88 ja C-207/88, EU:C:1990:145, 8 kohta); tuomio 18.4.2002, Palin Granit ja Vehmassalon kansanterveystyön kuntayhtymän hallitus (C-9/00, EU:C:2002:232, 29 kohta) ja tuomio 12.12.2013, Shell Nederland ja Belgian Shell (C-241/12 ja C-242/12, EU:C:2013:821, 50 kohta).

11 Tuomio 25.6.1997, Tombesi ym. (C-304/94, C-330/94, C-342/94 ja C-224/95, EU:C:1997:314, 52 kohta).

31. Kerättyjen esineiden välillä on kuitenkin tehtävä ero sen mukaan, onko niiden haltija poistanut ne käytöstä vai ei. Pelkästään se, että keräyksen tarkoituksena on uudelleenkäyttö, ei vielä tarkoita, että esine on poistettu käytöstä. Sekä taloudellisuuden että luonnonvarojen kestävästä käytön kannalta vaikuttaa tosiasiallisesti järjestykseltään, että laitteita, joita ei voida enää myydä markkinoilla, joille ne on alun perin tarkoitettu, tarjotaan muille potentiaalisille myyntimarkkinoille.

32. Siksi etenkin vielä avaamattomissa alkuperäispakkauksissa olevien jäännöserien osalta ennakkoratkaisupyyntö ei sisällä riittäviä perusteita katsoa, että laitteet poistetaan käytöstä.

33. Toisaalta palautettuja laitteita, joita ei voida enää käyttää eikä korjata kohtuullisin panostuksien merkittävien puutteiden vuoksi, on epäilemättä pidettävä jätteenä.

34. Tronex ei sitä vastoin voi perustellusti vedota siihen, että myös uusista laitteista tietty prosentiosuus on puutteiden vuoksi käyttökelvottomia. On nimittäin oletettava, että uudet laitteet ovat yleensä toimintakuntoisia.¹²

35. Kun kyse on kuluttajien palauttamista laitteista, tällainen oletama ei sen sijaan ole perusteltu. Palautuksissa on pikemminkin riskinä, että kuluttaja on saanut puutteellisen tavaran tai että kuluttaja on itse vahingoittanut tavaraa ennen sen palauttamista. Siksi voidaan lähtökohtaisesti epäillä, että palautetut tavarat voitaisiin myydä käyttötarkoituksen mukaiseen käyttöön.

36. Nämä epäilykset eivät kuitenkaan johda vielä siihen, että tavara olisi katsottava jätteeksi jo silloin, kun se on yhä kuluttajalla. Palauttamisella ostohintaa vastaan ei nimittäin ole samaa merkitystä kuin käytöstä poistolla. Sitä ei voida pitää huolehtimis- tai hyödyntämistoimenpiteenä, eikä ole odotettavissa, että kuluttaja poistaisi sen käytöstä tavalla, joka aiheuttaa ympäristövahinkoa.¹³

37. Heti kun palautettu tavara on jälleen kauppiaan hallussa, tilanne muuttuu kuitenkin ratkaisevasti, sillä epäilyksillä, jotka koskevat mahdollisuutta myydä tavara käyttötarkoituksen mukaiseen käyttöön, on ratkaiseva merkitys sen kohtalon kannalta.

38. Ei tosin ole perusteltua soveltaa jätedirektiivin säännöksiä, joiden tarkoituksena on varmistaa, että jätteet hyödynnetään tai niistä huolehditaan vaarantamatta ihmisten terveyttä ja käyttämättä menettelyjä tai menetelmiä, joista voi aiheutua vahinkoa ympäristölle, sellaisiin tavaroihin, aineisiin tai esineisiin, joiden haltijan tarkoituksena on kannattavalla tavalla käyttää tai myydä niitä kaupallisesti riippumatta minkäänlaisesta hyödyntämistoimesta. Kun otetaan kuitenkin huomioon velvollisuus tulkita jätteen käsitettä laajasti, tämä perustelu on rajoitettava koskemaan sellaisia tilanteita, joissa kyseessä olevan esineen tai aineen uudelleenkäyttö on varmaa eikä ainoastaan mahdollista ilman, että sitä ennen olisi tarpeen toteuttaa jokin jätedirektiivissä mainituista hyödyntämistoimista.¹⁴

39. Kun otetaan huomioon edellä mainitut epäilykset, palautettujen laitteiden osalta tällaista varmuutta ei lähtökohtaisesti ole. Jos näitä epäilyksiä ei saada heti hälvennettyä laitteiden valvonnan yhteydessä, niitä on pidettävä jätteenä.

40. Jos valvonnassa käy ilmi, että laitetta voidaan edelleenkin käyttää käyttötarkoituksen mukaisesti, sitä ei voida pitää jätteenä. Tämä pätee myös silloin, kun laitteissa on vain vähäisiä puutteita, jotka eivät rajoita sen toimintaa merkittävästi, jolloin laitteet voidaan myydä ilman korjausta – mahdollisesti alennettuun hintaan.

¹² Ks. täältä osin tuomio 12.12.2013, Shell Nederland ja Belgian Shell (C-241/12 ja C-242/12, EU:C:2013:821, 47 kohta).

¹³ Tuomio 12.12.2013, Shell Nederland ja Belgian Shell (C-241/12 ja C-242/12, EU:C:2013:821, 46 kohta).

¹⁴ Tuomio 18.4.2002, Palin Granit ja Vehmassalon kansanterveysystön kuntayhtymän hallitus (C-9/00, EU:C:2002:232, 36 kohta); tuomio 24.6.2008, Commune de Mesquer (C-188/07, EU:C:2008:359, 44 kohta) ja tuomio 12.12.2013, Shell Nederland ja Belgian Shell (C-241/12 ja C-242/12, EU:C:2013:821, 53 kohta).

41. Jos sen sijaan laitteissa todetaan puutteita, jotka edellyttävät korjausta ennen kuin laitetta voidaan käyttää käyttötarkoituksen mukaisesti, kyse on jätteestä, koska ei ole varmaa, korjaako kauppias tosiasiallisesti laitteen. Sillä, edellyttääkö korjaus vähäisiä vai huomattavia panostuksia, ei voi näin ollen olla ratkaisevaa merkitystä, koska toimimaton tuote on rasite ja sen käyttötarkoituksen mukainen käyttö on epävarmaa.

42. Tällainen kauppiaille asetettu tarkastus- ja mahdollinen korjausvelvoite on tarkoituksenmukainen, tarpeellinen ja aiheellinen eli kokonaisuudessaan oikeasuhteinen, sillä kauppias päättää palautetun tavaran kohtalosta.¹⁵ Vastaavanlaisten päätelmien vuoksi yritysten, joiden toiminnassa syntyy sivutuotteita, kuten sivukiveä kaivostoiminnassa ja rikastushiekkaa malmin rikastuksessa¹⁶ tai liettelantaa maataloudessa,¹⁷ on osoitettava, ettei kyse ole tuotannossa syntyvistä jätteistä.

43. Riidanalaisten laitteiden siirron osalta on todettava lopuksi, että ennakkoratkaisupyyntöön sisältyy eräs toinen viite siitä, että laitteiden siirrolla Tronex oli poistanut ainakin tietyt laitteet käytöstä. Ennakkoratkaisupyyntöön mukaan osaa laitteista ei nimittäin ollut pakattu. Siksi ei voida olettaa, että ne olisivat säilyneet kuljetuksessa vahingoittumattomina.

44. Välipäätelmänä on todettava, että liikkeenharjoittajilta ja tavarantoimittajilta ostetun, kuluttajien palauttamien sähkölaitteiden suuren erän siirtoa on pidettävä jätteiden siirrosta annetussa asetuksessa tarkoitettuna jätteiden siirtona, jos palautettujen laitteiden toimintakuntoa ei ole todennettu aiemmin tai laitteita ei ole suojattu asianmukaisesti vahingoittumiselta kuljetuksen aikana. Sen sijaan tarpeettomaksi käyneitä sähkölaitteita, jotka ovat avaamattomissa alkuperäispakkauksissa, ei pidetä jätteenä ilman lisäindisioita.

B Sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annettu direktiivi

45. Käsitteen ”poistaa käytöstä” edellä esitetty tulkinta vastaa lisäksi sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annettua direktiiviä, jota ei tosin sovellettu vielä Tronexiin 10.2.2014 tehdyn valvonnan yhteydessä. Alankomaat pani direktiivin täytäntöön vasta määräpäivänä 14.2.2014.

46. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun direktiivin liitteessä VI olevassa 1 kohdassa esitetään vaatimukset, joilla on tarkoitus varmistaa, että tapauksissa, joissa esineen haltija väittää, että hän aikoo siirtää tai siirtää parhaillaan käytettyjä sähkölaitteita eikä sähköromua, käytetyt sähkölaitteet voidaan erottaa sähköromusta.

47. Tällä erottelulla on ratkaiseva merkitys jätteen käsitteen kannalta, koska sähköromulla tarkoitetaan sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun direktiivin 3 artiklan 1 kohdan e alakohdassa esitetyn määritelmän mukaan laitteita, joita on pidettävä jätteenä jätedirektiivin 3 artiklan 1 alakohdan mukaan. Liitteessä VI olevassa 5 kohdassa säädetään näin ollen, että sähkölaitteiden siirtoa, joka ei täytä liitteessä vahvistettuja vaatimuksia, on pidettävä jätteiden siirrosta annetussa asetuksessa tarkoitettuna laittomana jätteiden siirtona.

48. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun direktiivin liitteestä VI voidaan näin ollen päätellä kaksi olennaista vaatimusta, joiden on täyttyvä, jotta käytettyjen sähkölaitteiden siirtoa ei pidetä jätteiden siirtona. Ensinnäkin on varmistettava kaikkien laitteiden toimintakunto, kuten käy ilmi erityisesti 1 kohdan b alakohdasta ja 3 kohdasta, ja toiseksi laitteet on suojattava asianmukaisesti vahingoittumiselta kuljetuksen aikana, kuten todetaan 1 kohdan d alakohdassa ja 5 kohdassa. Kyseisen liitteen 2 kohdassa sallitaan toimintakuntoa koskevat rajoitukset vain, jos siirto tapahtuu laitteiden korjaamiseksi.

15 Ks. tältä osin tuomio 3.10.2013, Brady (C-113/12, EU:C:2013:627, 64 kohta).

16 Tuomio 11.9.2003, AvestaPolarit Chrome (C-114/01, EU:C:2003:448, 39 kohta).

17 Tuomio 3.10.2013, Brady (C-113/12, EU:C:2013:627, 65 kohta).

49. Sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun direktiivin mainituilla säännöksillä kodifoidaan näin ollen edellä esitetty jätteen käsitteen tulkinta palautettujen tai kuljetuksen aikana syntyviltä vahingoilta riittämättömästi suojattujen sähkölaitteiden osalta.

C Jätteen käsitteen edellä esitetyn tulkinnan soveltaminen rikosoikeudellisten seuraamusten yhteydessä

50. Lisäksi on kuitenkin otettava huomioon, että nyt käsiteltävässä asiassa jätteen käsitteeseen on kytketty Alankomaiden lainsäädännössä vahvistettu rikosoikeudellinen seuraamus. Se on ensinnäkin välttämätöntä unionin oikeuden perusteella, sillä jätteiden siirrosta annetun asetuksen 50 artiklassa edellytetään, että asetuksen rikkomisiin sovelletaan tehokkaita seuraamuksia. Jätedirektiivin 36 artiklan 2 kohta sisältää vastaavanlaisen velvoitteen, jota sovelletaan jätelainsäädännön muihin rikkomisiin, jotka myös ovat riippuvaisia jätteen käsitteestä.

51. On kuitenkin kyseenalaista, onko jätteen käsite riittävän täsmällinen, jotta rikosoikeudellinen seuraamus olisi perusteltu pääasiassa kyseessä olevassa tapauksessa. Tältä osin on muistutettava perusoikeuskirjan 49 artiklan 1 kohdan ensimmäiseen virkkeeseen perustuvan rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen (nullum crimen, nulla poena sine lege) suuresta merkityksestä sekä unionin oikeusjärjestyksessä että kansallisissa oikeusjärjestyksissä siltä osin kuin on kyse siinä asetetuista vaatimuksista, jotka liittyvät sovellettavan rikoslain ennakoitavuuteen ja tarkkuuteen.¹⁸

52. Sovellettavan lain täsmällisyyden vaatimus, joka on olennainen osa mainittua periaatetta, merkitsee, että laissa määritellään selkeästi rikokset ja niistä määrättävät rangaistukset. Tämä edellytys täyttyy, kun kyseinen henkilö voi tietää kyseessä olevan säännöksen tai määräyksen sanamuodon ja tarvittaessa tuomioistuinten siitä antaman tulkinnan perusteella, mitkä toimet tai laiminlyönnit synnyttävät rikosoikeudellisen vastuun.¹⁹

53. Jätteen käsitteen osalta kyseiset henkilöt tiedostavat, että sitä, voidaanko esinettä pitää käytöstä poistettuna, on arvioitava kaikkien yksittäistapaukseen liittyvien seikkojen perusteella ja että käsitettä ”poistaa käytöstä” on tulkittava laajasti. Lisäksi on useita tilanteita, joita on jo tarkasteltu suoraan oikeuskäytännössä tai jotka ovat vähintäänkin riittävän lähellä tähänastista oikeuskäytäntöä, jotta ne voidaan ratkaista yksiselitteisesti sen perusteella.

54. Nyt tarkasteltavasta tilanteesta ei kuitenkaan ole vielä annettu välittömästi sovellettavaa oikeuskäytäntöä. Unionin tuomioistuin ei ole vielä tulkinnut jätteen käsitettä etenkin viallisten ja riittämättömästi pakattujen laitteiden siirron näkökulmasta.

55. Jokainen järjevä oikeusalan ammattilainen ymmärtää tosin, että laitteita, joita ei voida enää käyttää eikä korjata kohtuullisin panostuksin vakavien puutteiden vuoksi, on pidettävä jätteenä. Tämä koskee myös tavaroita, joita ei suojata riittävästi kuljetuksen aikana syntyviltä vahingoilta.

56. Se, onko palautettuja tavaroita sen sijaan pidettävä jätteenä jo siitä syystä, että niiden toimintakuntoa ei ole tarkastettu tai että niiden toimintakunnon palauttamisen edellyttämiä korjauksia ei ole vielä tehty, ei tähän mennessä ole ollut täysin selvää – ainakaan niin kauan kuin sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annettua direktiiviä ei ole pantu täysimääräisesti täytäntöön.

¹⁸ Tuomio 5.12.2017, M.A.S. ja M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, 51 kohta).

¹⁹ Tuomio 3.5.2007, Advocaten voor de Wereld (C-303/05, EU:C:2007:261, 50 kohta); tuomio 28.3.2017, Rosneft (C-72/15, EU:C:2017:236, 162 kohta); tuomio 5.12.2017, M.A.S. ja M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, 56 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 15.11.1996, Cantoni v. Ranska (17862/91, CE:ECHR:1996:1115JUD001786291, 29 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 22.6.2000, Coëme ym. v. Belgia (32492/96, 32547/96, 32548/96, 33209/96 ja 33210/96, CE:ECHR:2000:0622JUD003249296, 145 kohta); Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 7.2.2002, E.K. v. Turkki (28496/95, CE:ECHR:2002:0207JUD002849695, 51 kohta) ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 20.9.2011, OAO Neftyanaya Kompaniya Yukos v. Venäjä (14902/04, CE:ECHR:2011:0920JUD001490204, 567 kohta).

57. Saatavilla olevien tietojen perusteella ei ole välttämätöntä – tai mahdollista – selvittää, voisiko komission ja Tronexin mainitsemien asiakirjojen ”Correspondents’ Guidelines”²⁰ kaltaisilla asiakirjoilla olla vaikutusta asiaan. Unionin tuomioistuimen saatavilla ei nimittäin ole tietoa siitä, olivatko nämä asiakirjat olemassa jo merkityksellisenä ajankohtana eli 10.2.2014 tai olisiko niiden pitänyt olla Tronexin kaltaisen yrityksen tiedossa.

58. Siksi ehdotan unionin tuomioistuimelle, että rangaistavuuden perusteltavuuden vuoksi edellä ehdottamani jätteen käsitettä koskevan tulkinnan ajallista vaikutusta olisi rajattava sellaisten palautettujen tavaroiden osalta, joiden toimintakuntoa ei ole tarkistettu tai joiden toimintakunnon palauttaminen edellyttää korjauksia, joita ei ole vielä toteutettu. Edellä esitettyä jätteen käsitteen tulkintaa on näin ollen sovellettava rikkomisista määrättävien rikosoikeudellisten seuraamusten yhteydessä vain, jos ne ovat tapahtuneet sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta annetun direktiivin liitteen VI täysimääräisen täytäntöönpanon jälkeen tai viimeistään unionin tuomioistuimen tässä asiassa antaman tuomion jälkeen.

V Ratkaisuehdotus

59. Edellä esitetyn perusteella ehdotan, että unionin tuomioistuin ratkaisee asian seuraavasti:

Liikkeenharjoittajilta ja tavarantoimittajilta ostetun, kuluttajien palauttamien sähkölaitteiden suuren erän siirtoa on pidettävä jätteiden siirrosta 14.6.2006 annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1013/2006, sellaisena kuin se on muutettuna 20.3.2013 annetulla komission asetuksella (EU) N:o 255/2013, tarkoitettuna jätteiden siirtona, jos kaikkien laitteiden toimintakuntoa ei ole todennettu aiemmin tai jos kaikkia laitteita ei ole suojattu asianmukaisesti vahingoittumiselta kuljetuksen aikana. Sen sijaan tarpeettomaksi käyneitä sähkölaitteita, jotka ovat avaamattomissa alkuperäispakkauksissa, ei pidetä jätteenä ilman muuta näyttöä.

Siltä osin kuin kyse on palautetuista tavaroista, joiden toimintakuntoa ei ole tarkistettu tai joiden toimintakunnon palauttaminen edellyttää korjauksia, joita ei ole vielä toteutettu, edellä esitettyä jätteen käsitettä koskevaa tulkintaa olisi sovellettava rikkomisista määrättävien rikosoikeudellisten seuraamusten yhteydessä vain, jos ne ovat tapahtuneet sähkö- ja elektroniikkalaiteromusta 4.7.2012 annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2012/19/EU direktiivin liitteen VI täysimääräisen täytäntöönpanon jälkeen tai viimeistään unionin tuomioistuimen tässä asiassa antaman tuomion jälkeen.

²⁰ <http://ec.europa.eu/environment/waste/shipments/guidance.htm>, vierailtu 31.1.2019.